

ДИНАМІЧНИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

УДК 339.3

Довгаль М. І.

Студент 4 курсу
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто основні методи динамічного аналізу ринку товарів і послуг, тенденції та фактори, що впливають на розвиток ринку. Проведено аналіз динаміки та зміни структури роздрібного товарообороту за товарними групами, здійснено порівняльну оцінку інтенсивності зміни роздрібного товарообороту від зміни цін і доходів.

Ключові слова: динамічний аналіз, ринок товарів, ринок послуг, інфляція, доходи, роздрібний товарооборот.

Annotation. The article examines the main methods of dynamic analysis of the goods and services market, trends and factors affecting market development. An analysis of the dynamics and changes in the structure of retail turnover by product groups was carried out, a comparative assessment of the intensity of changes in retail turnover due to changes in prices and incomes was carried out.

Keywords: dynamic analysis, goods market, services market, inflation, income, retail turnover.

Динамічний аналіз ринку товарів і послуг – це метод дослідження, який використовується для вивчення змін, що відбуваються на ринку протягом певного періоду часу. Цей аналіз дозволяє визначити ключові тенденції розвитку ринку, виявити фактори, що обумовлюють ці тенденції, та прогнозувати майбутній розвиток ринку на основі виявлених тенденцій та факторів, що їх обумовлюють [1].

Методи динамічного аналізу ринку поділяються на кількісні та якісні [2; 3]. До кількісних відносять аналіз часових рядів (проста середня, ковзна середня, експоненційне згладжування, ARIMA моделі); регресійний аналіз (лінійна регресія, множинна регресія); економетричні моделі (системи одночасних рівнянь); моделі машинного навчання (нейронні мережі); дерева рішень (метод ансамблевого навчання) тощо. До якісних методів відносять експертні оцінки (метод Delphi, фокус-групи); аналіз сценаріїв (розробка можливих сценаріїв розвитку подій); мозковий штурм (колективне генерування ідей) тощо.

Метою статті є оцінювання ситуації на ринку споживчих товарів та послуг України за допомогою показників і методів динамічного аналізу.

Проведемо динамічний аналіз національного ринку споживчих товарів і послуг за даними Держстату України (рис. 1) [4].

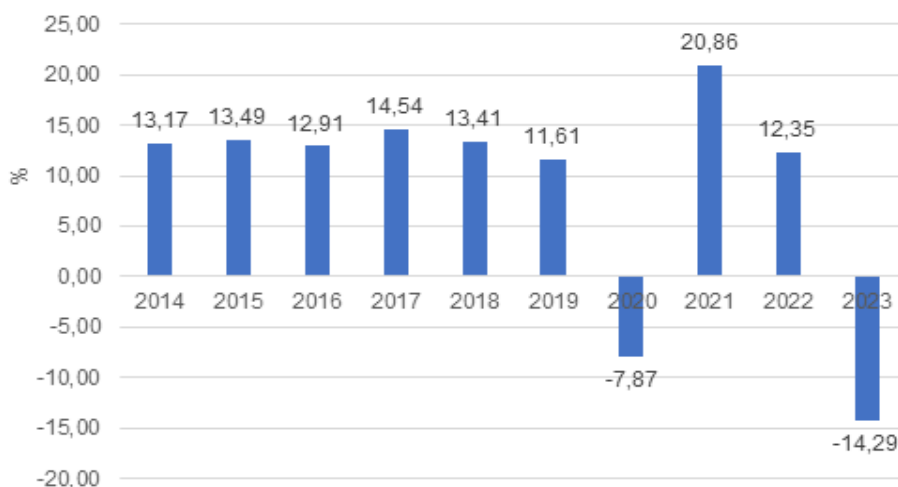

Рис. 1. Ланцюгові темпи приросту обсягів товарообігу

Аналіз рис. 1 показує, що протягом 2013–2019 рр. роздрібний товарообіг в Україні зростав з 808,1 млрд грн у 2013 році до 1699,1 млрд грн у 2019 році. Рік пандемії COVID-19 (2020 р.) призвів до спаду товарообігу на 7,9 %, до 1565,4 млрд грн. Після спаду 2020 року у 2021 році товарообіг відновився та зріс на 20,9 %, до 1892,0 млрд грн. У 2022 році, незважаючи на повномасштабне вторгнення Росії, товарообіг знову зріс на 12,2 % – до 2125,6 млрд грн. У 2023 році, внаслідок війни та подальшого погіршення економічної ситуації, товарообіг знизився на 14,2 % – до 1821,9 млрд грн.

Ключові моменти, які можна виділити за результатами аналізу: найбільше зростання товарообігу спостерігалось у 2017 році (14,7 %) та 2021 році (20,9 %). Найбільше падіння товарообігу було у 2020 році (-7,9 %) та 2023 році (-14,2 %).

Пандемія COVID-19 негативно вплинула на товарообіг у 2020 році, але не завадила йому відновитися та зрости у 2021 та 2022 роках.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвело до значного падіння товарообігу у 2023 році.

Загалом динаміка роздрібного товарообігу в Україні за 2013–2023 роки була нестабільною, з періодами зростання та спаду. Зростання товарообігу у 2021 та 2022 роках було частково нівельовано падінням у 2023 році через війну.

Як видно з рис. 1, з 2013 по 2019 рр. спостерігалось стійке зростання обсягу роздрібного товарообігу, яке було пов'язане з покращенням економічної ситуації в країні та зростанням доходів населення. З 2020 року спостерігається спад обсягу роздрібного товарообігу, який був зумовлений пандемією COVID-19 та війною в Україні. У 2023 році обсяг роздрібного товарообігу знизився порівняно з 2022 роком на 14,2 %, що пов'язано з воєнною агресією, яка почалася у 2022 році.

Розглянемо динаміку структури роздрібного товарообігу, за даними Держстату [4], табл. 1.

Таблиця 1

**Зміна структури роздрібного товарообороту за товарними групами
у 2023 році порівняно з 2013 роком**

Товарна група	2013 рік	2023 рік	Абсолютна зміна (%)
Продовольчі товари	54,3	49,2	-5,1
Непродовольчі товари:	45,7	50,8	+5,1
в тому числі:			
одяг та взуття	13,2	12,4	-0,8
предмети побутового призначення	9,4	10,2	0,8
будівельні матеріали	6,1	7,3	1,2
автомобілі та мотоцикли	2,6	3,1	0,5
інші непродовольчі товари	4,4	7,8	3,4

Як видно з табл. 1, за 10 років частка продовольчих товарів у структурі роздрібного товарообігу зменшилася на 5,1 %, а частка непродовольчих товарів зросла на 5,1 %.

Найбільше зросла частка "інших непродовольчих товарів" (на 3,4 %). Це може свідчити про те, що населення стало більше витратити на непродовольчі товари, такі як електроніка, побутова техніка та інші.

Для порівняння динаміки обсягу роздрібного товарообороту з динамікою цін проаналізуємо індекс споживчих цін, рис. 2 [4]

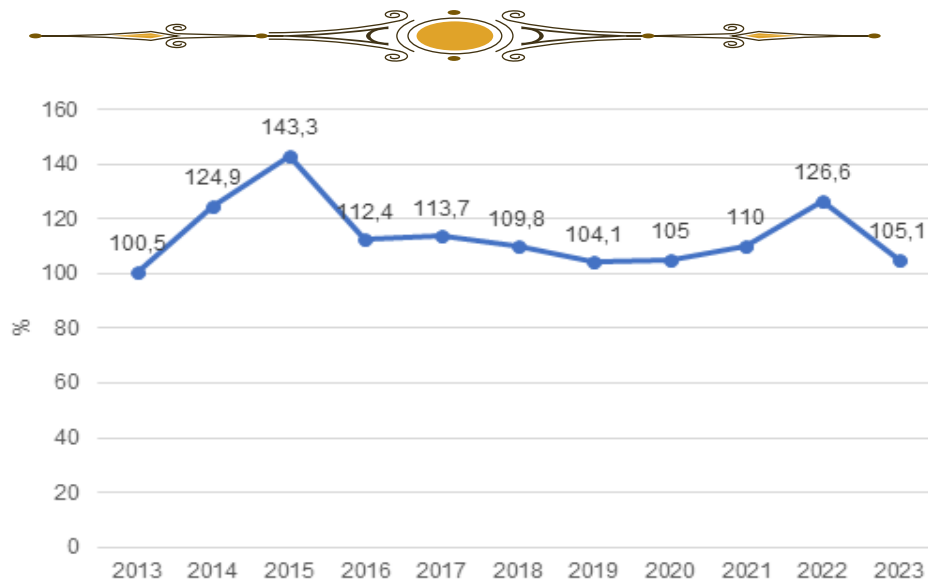

Рис. 2. Динаміка індексу споживчих цін за роками

Як видно з рис. 2, за 10 років індекс споживчих цін коливався від 100,5 % у 2013 році до 143,3 % у 2015 році, 126,6 % у 2022 році та знизився до 105,1 % у 2023 році. За даними Держстату України, найбільше зростали ціни на продовольчі товари – на 324,2 %, ціни на непродовольчі товари з 2013 року зросли на 267,1 %.

Порівнюємо, як змінювався обсяг роздрібного товарообороту, тобто споживання товарів та послуг населення, індекс цін та доходи населення. Для цього розрахуємо коефіцієнт випередження (відставання) динаміки даних показників один від одного, табл. 2 [3].

Аналіз табл. 2 дозволяє зробити такі висновки. Обсяг товарообігу за 2013–2019 рр. зростав темпами 102,63–215,79 % порівняно з 2012 роком. Потім у 2020 році було невеличке зниження темпів зростання, яке відновилося вже в 2021 році. Індекс споживчих цін також коливався, у 2022 році набув максимального значення після 2015 року, що пояснюється воєнною агресією проти України. Доходи населення зростали у номінальному вираженні кожного року з невеликим уповільненням зростання у 2023 році.

Таблиця 2

Коефіцієнти випередження (відставання) споживання товарів та послуг від інфляції та доходів

Рік	Темп зростання базисний, роздрібного товарообігу, %	Темп зростання базисний, індексу споживчих цін, %	Темп зростання базисний, доходів населення, %	Коефіцієнт випередження (відставання) споживання від інфляції	Коефіцієнт випередження (відставання) споживання від доходів
2013	102,63	100,70	103,96	1,02	0,99
2014	116,14	125,15	101,82	0,93	1,14
2015	131,81	143,59	118,95	0,92	1,11
2016	148,83	112,63	137,70	1,32	1,08
2017	170,47	113,93	178,03	1,50	0,96
2018	193,33	110,02	218,08	1,76	0,89
2019	215,79	104,31	251,33	2,07	0,86
2020	198,81	105,21	271,54	1,89	0,73
2021	240,28	110,22	326,48	2,18	0,74
2022	269,95	126,85	334,33	2,13	0,81
2023	231,38	105,31	335,58	2,20	0,69

З метою оцінювання й порівняння динаміки споживання товарів та послуг з динамікою цін та доходів населення були розраховані коефіцієнти випередження (відставання), які показали, що протягом аналізованого періоду споживання зростало швидше, ніж інфляція, окрім 2014–2015 рр. Це є позитивним моментом розвитку ринку споживчих товарів і послуг. Цей факт підтверджують і отримані коефіцієнти відставання темпів зростання споживання від темпів зростання доходів населення. Але, з іншого боку, це може свідчити про недостатній

рівень товарів і послуг на ринку для споживання, або про тенденції до накопичення населенням доходів та їх раціонального використання, або про зменшення кількості населення внаслідок війни 2022 року, яке споживає товари та послуги з національного ринку. Особливо це помітно в 2023 році, коли коефіцієнт відставання показував мінімальне значення за весь аналізований період.

Загалом ринок споживчих товарів і послуг в Україні знаходиться під впливом багатьох факторів, таких як економічна ситуація в країні, рівень доходів населення, інфляція, війна й інші. У найближчі роки очікується, що ринок буде поступово відновлюватися, але його динаміка залежатиме від розвитку вищезазначених факторів.

Динамічний аналіз ринку товарів і послуг може дати цінну інформацію, яка може бути використана для прийняття обґрунтованих рішень у різних сферах.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Аксьонова І. В.

Література: 1. Sierova I., Aksonova I., Shlykova V., Milevska T. Computer-mathematical support for analytical assessment of trends in the Ukrainian grain market development // 5th International Congress on Human-Computer Interaction, Optimization and Robotic Applications, June 8-10, 2023, Istanbul, Turkey-Hybrid. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/10155771>. 2. Market analysis. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Market_analysis. 3. Статистика : навч. посіб. / за заг. ред. О. В. Раєвської. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24523/>. 4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2024 р.

СТАТИСТИЧНИЙ МОНІТОРИНГ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА ВЕД

УДК 338.22

Донченко П. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Статтю присвячено розробці та впровадженню методології статистичного моніторингу для оцінювання діяльності суб'єктів господарювання в Україні за різними видами економічної діяльності (ВЕД). У статті розглянуто сучасні підходи до збору, обробки та аналізу статистичних даних, які дозволяють забезпечити комплексне оцінювання економічного стану підприємств.

Ключові слова: статистичний моніторинг, суб'єкти господарювання, види економічної діяльності (ВЕД), економічний стан, структурно-динамічний аналіз.

Annotation. This article is devoted to the development and implementation of statistical monitoring methodology for evaluating the activities of business entities in Ukraine by various types of economic activity (VED). The article discusses modern